

دانشگاه علوم پزشکی

وخدمات بهداشتی و درمانی استان کرمان

دانشکده پزشکی

پایان نامه

جهت دریافت دکترای عمومی

عنوان

بررسی فراوانی، علل و عوامل مرتبط با خود درمانی با آنتی بیوتیک در مراجعه کنندگان به مراکز بهداشتی

درمانی شهر کرمان در سال ۱۳۹۸

استاد راهنما:

دکتر محسن مومنی

پژوهش و نگارش:

علی شیبانی

زمستان ۹۹

University of Medical Sciences
And health services of Kerman province
medical School
Thesis to receive a general doctorate

Title

The study of frequency, causes, and related factors of Antibiotic Self-Medication
in patients referring to Kerman Health Care Centers in 2019
~~Prevalence, causes and factors related to self-medication with antibiotics in
patients referred to health centers in Kerman in ۲۰۱۹~~

Dr. Mohsen Momeni

Research and writing:

Ali Sheibani

Winter ۹۹۲۰۲۱

مرکز آموزش درمانی فنی پور

صور تجلسه دفاع از پایان نامه

جلسه دفاع از پایان نامه خانم آقای علی سیدی دانشجوی دوره ..... دانشکده پزشکی دانشگاه کرمان

افضلی پور با عنوان

بررسی اثرات عسل بر علائم سرخس و خارش در بیماران مبتلای به اگزما

در ساعت ۸ روز ..... تاریخ ۲۹/۰۹/۱۳۹۷ با حضور اعضای محترم هیئت داوران و نماینده شورای پژوهشی بالینی دانشکده پزشکی برگزار گردید.

سمت	نام و نام خانوادگی	نمره (از بیست)	مهر و امضاء
استاد(ان) راهنما	دکتر محسن نوری	۲۰	
استاد(ان) مشاور			
عضو هیات داوران	دکتر سید علی حسینی	۲۰	
عضو هیات داوران	دکتر عظیم الهادی پور	۱۹/۴	
عضو هیات داوران	دکتر علی خالویی	۱۹/۵	
(نماینده شورای پژوهشی بالینی)			

پس از استماع مراحل اجرا و نتایج حاصله، پایان نامه با درجه عالی و نمره ۱۹/۷ (از بیست) مورد تأیید قرار گرفت.

روال برگزاری جلسه دفاع از پایان نامه و صحت مدارک ارائه شده شامل خلاصه مقالات و مقالات استخراج شده از پایان نامه مورد تأیید

اینجانب ..... دکتر علی سیدی ..... نماینده شورای پژوهشی بالینی می باشد.

مهر و امضاء

وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی کرمان

دانشکده پزشکی - آموزش بالینی

نمره نهایی دفاع از پایان نامه

پایان نامه تحصیلی دکتر علی شیبانی

تحت عنوان: بررسی فراوانی، علل و عوامل مرتبط با خود دزمانی با آنتی بیوتیک در بالغین مراجعه کنند به مراکز بهداشتی درمانی شهر کرمان در سال 1398

جهت دریافت درجه دکترای پزشکی عمومی

در تاریخ 99/10/29 با حضور اساتید راهنما و اعضای محترم هیئت داوران دفاع و با میانگین نمره 19/7 مورد تایید قرار گرفت.

سمت

استاد راهنما

استادیار

دکتر محسن مومنی

مهر و امضای مسئول شورای پژوهشی بالینی

فهرست مطالب:

❖ فصل اول:

مقدمه ۸-۱

❖ فصل دوم:

مروری بر مطالعات انجام شده: ۱۱-۹

❖ فصل سوم:

مواد و روش ها: ۱۴-۱۲

❖ فصل چهارم:

نتایج و نمودارها: ۲۷-۱۵

❖ فصل پنجم:

بحث و نتیجه گیری: ۳۱-۲۸

❖ فصل ششم:

منابع و ماخذ: ۳۷-۳۲

فهرست جداول

- جدول شماره-۱ توزیع فراوانی اطلاعات دموگرافیک افراد مورد بررسی.....۱۷
- جدول شماره-۲ توزیع فراوانی مصرف خودسرانه آنتی بیوتیک توسط افراد مورد بررسی.....۱۸
- جدول شماره-۳ توزیع فراوانی دلیل مصرف خودسرانه آنتی بیوتیک توسط افراد مورد بررسی.....۱۸
- جدول شماره-۴ توزیع فراوانی افراد پیشنهاد دهنده مصرف خودسرانه آنتی بیوتیک توسط افراد مورد بررسی.....۱۹
- جدول شماره-۵ توزیع فراوانی نحوه تهیه آنتی بیوتیک توسط افراد مورد بررسی.....۱۹
- جدول شماره-۶ توزیع فراوانی نحوه تهیه آنتی بیوتیک توسط افراد مورد بررسی.....۲۰
- جدول شماره-۷ توزیع فراوانی شایع ترین شکل دارویی مصرف شده توسط افراد مورد بررسی.....۲۰
- جدول شماره-۸ توزیع فراوانی منبع اطلاعات در مورد روش مصرف آنتی بیوتیک توسط افراد مورد بررسی.....۲۱
- جدول شماره-۹ توزیع فراوانی علت مصرف خودسرانه آنتی بیوتیک توسط افراد مورد بررسی.....۲۱
- جدول شماره-۱۰ مقایسه فراوانی مصرف خودسرانه آنتی بیوتیک بر حسب جنس.....۲۲
- جدول شماره-۱۱ مقایسه میانگین سن افراد مصرف کننده خودسرانه آنتی بیوتیک و سایر افراد.....۲۲
- جدول شماره-۱۲ مقایسه فراوانی مصرف خودسرانه آنتی بیوتیک بر حسب تاهل.....۲۳
- جدول شماره-۱۳ مقایسه فراوانی مصرف خودسرانه آنتی بیوتیک بر حسب اشتغال.....۲۳
- جدول شماره-۱۴ مقایسه فراوانی مصرف خودسرانه آنتی بیوتیک بر حسب ارتباط شغل با سیستم درمانی.....۲۴
- جدول شماره-۱۵ مقایسه فراوانی مصرف خودسرانه آنتی بیوتیک بر حسب تحصیلات.....۲۴
- جدول شماره-۱۶ مقایسه فراوانی مصرف خودسرانه آنتی بیوتیک بر حسب ارتباط تحصیلات با سیستم درمانی.....۲۵
- جدول شماره-۱۷ مقایسه فراوانی مصرف خودسرانه آنتی بیوتیک بر حسب میزان درآمد.....۲۵
- جدول شماره-۱۸ مقایسه فراوانی مصرف خودسرانه آنتی بیوتیک بر حسب بیمه.....۲۶
- جدول شماره-۱۹ مقایسه فراوانی مصرف خودسرانه آنتی بیوتیک بر حسب بیمه تکمیلی.....۲۶

مقدمه: خود درمانی که به عنوان معمولی ترین فرم خود مراقبتی تلقی می شود عبارت است از به دست آوردن و مصرف یک یا تعداد بیشتری دارو بدون استفاده از نظر یا تشخیص پزشک و نیز بدون نسخه یا نظارت درمانی و مصرف داروهای گیاهی یا شیمیایی را شامل می شود. ~~در طی ۵ سال گذشته داروهای آنتی بیوتیک بیش از هر عامل دیگری در ارتقا سلامتی و کاهش مرگ و میر مردم جهان موثر بوده اند ولی با گذشت زمان مصرف آنتی بیوتیک ها افزایش یافته و به پر مصرف ترین داروها در سراسر جهان تبدیل شده اند.~~ با توجه به اهمیت شیوع مصرف خودسرانه آنتی بیوتیک در بین مردم و با توجه به هزینه بالای تولید و تهیه دارو و همچنین عوارض ناخواسته جسمی و روانی و مقاومت دارویی ایجاد شده ناشی از مصرف نادرست این داروها، مطالعه حاضر با هدف تعیین فراوانی، علل و عوامل مرتبط با خود درمانی با آنتی بیوتیک در مراجعه کنندگان به مراکز بهداشتی درمانی شهر کرمان در سال ۱۳۹۸ انجام شد.

لازم نیست این جمله حذف گردد: Commented [M1]:

روش اجرا: این مطالعه توصیفی - تحلیلی و از نوع مقطعی و در سال ۱۳۹۸ در شهر کرمان انجام شد. جمعیت مورد مطالعه را تمامی افراد مراجعه کننده به مراکز بهداشتی درمانی شهر کرمان تشکیل دادند. در این مطالعه ۴۱۱ نفر از کل مراجعه کنندگان با استفاده از روش نمونه گیری آسان و ~~یا در دسترس~~ از مراکز بهداشتی درمانی شهر کرمان انتخاب شدند. پس از کسب رضایت از افراد برای جمع آوری اطلاعات از پرسشنامه ای استاندارد استفاده نمودیم. داده های مربوطه وارد نرم افزار SPSS ۲۰ ~~شدند~~ ~~شده~~ و مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت. ~~شدند~~.

یافته ها: نتایج مطالعه حاضر نشان داد که فراوانی مصرف خودسرانه در افراد مورد بررسی ۳۹/۴۷٪ بود. نتایج این مطالعه نشان داد که ~~بیشترین آنتی بیوتیکی که به صورت خودسرانه مصرف شده است، آزیترومایسین، آموکسی سیلین و کوآموکسی کلاو و آموکسی سیلیبته ترتیب فراوان ترین آنتی بیوتیک های مصرفی را شامل شده بودند و عفونت های تنفسی شایعترین علت مصرف خودسرانه آنتی بیوتیک را به خود اختصاص داده بود.~~ بوده است که برای عفونت های تنفسی مصرف می نموده اند. مطالعه حاضر نشان داد که ~~در این تحقیق~~ علل اصلی مصرف خودسرانه آنتی بیوتیک در افراد مورد بررسی به ترتیب عدم تمایل به پرداخت هزینه، فاصله زیاد با مطب پزشکان و شلوغی مطب پزشکان بود. همچنین مصرف خودسرانه آنتی بیوتیک در افراد متاهل و مطلقه و همچنین در افرادی با شغل دولتی که شغلشان در ارتباط با سیستم درمانی می باشد و افراد با تحصیلات بالاتر به خصوص افرادی که تحصیلاتی مرتبط با سیستم درمانی دارند به طور معناداری از سایر افراد مورد مطالعه بیشتر بود.

نتیجه گیری: نتایج مطالعه حاضر نشان داد که فراوانی مصرف خودسرانه آنتی بیوتیک در شهر کرمان بسیار زیاد است و سیاستگزاران باید مداخلاتی در جهت افزایش آگاهی افراد از خطرات و عوارض جانبی مصرف خودسرانه آنتی بیوتیک و همچنین مقاومت دارویی ایجاد شده بدنبال آن جهت کاهش مصرف خودسرانه این داروها طراحی و اجرا نمایند. ~~که شایعترین علت عفونت های تنفسی و بیشترین آنتی بیوتیک مصرف شده آزیترومایسین و~~

قسمت نتیجه گیری باز نویسی شد: Commented [M2]:

آموکسی سیلین بوده است و عدم تمایل به پرداخت هزینه، فاصله زیاد با مطب پزشکان و شلوغی مطب پزشکان بیشترین علل مصرف خودسرانه آنتی بیوتیک بوده است که می توان با برطرف کردن این عوامل و نیز افزایش آگاهی افراد از خطرات و عوارض مصرف خودسرانه آنتی بیوتیک جهت کاهش مصرف خودسرانه دارو اقدام نمود. به طور خلاصه و با توجه به نتایج ارائه شده آنچه که مشهود به نظر می رسد آن است که در حقیقت فلسفه مصرف خودسرانه دارو بیش از آن که با خصوصیات افراد مصرف کننده دارو مرتبط باشد با روش ارائه و نمایش مشکلات بهداشتی و دسترسی به مراقبت های بهداشتی مرتبط است و عواملی خارج از اراده فرد، بر انجام این عمل دخالت می نمایند. از این رو الزامی است برای افزایش آگاهی و ارتقاء نگرش و عملکرد افراد برنامه های آموزشی و مراقبت های بهداشتی خاصی تدوین شود و با استفاده از روش ها و وسایل آموزشی مختلف در اختیار مردم قرار گیرد. راهنمایی در مورد مصرف دارو توسط دکتر داروساز می تواند به میزان چشمگیری باعث کاهش میزان تعرفه پزشکی و خوددرمانی شود.

کلمات کلیدی: خود درمانی، آنتی بیوتیک، کرمان

Introduction: Self-medication, which is considered to be the most common form of self-care, involves obtaining and consuming one or more medications without the use or advice of a physician, as well as without a prescription or supervision, and the use of herbal or chemical medications. . Due to the importance of the prevalence of arbitrary use of antibiotics among the people and due to the high cost of drug production and preparation, as well as unwanted physical and psychological side effects and drug resistance caused by improper use of these drugs, this study aims to determine the frequency, causes and Factors related to self-medication with antibiotics in patients referred to health centers in Kerman in 2019.

Self-medication, which is considered as the most common form of self-care, is the acquisition and use of one or more drugs without using a doctor's opinion or diagnosis, as well as without a prescription or supervision of treatment and the use of herbal or chemical drugs. Becomes. Over the past 50 years, antibiotics have been more effective than any other factor in promoting health and reducing mortality in the world, but over time, antibiotic use has increased and become the most widely used drug in the world. Due to the importance of the prevalence of arbitrary use of antibiotics among the population and due to the high cost of drug production and preparation, as well as unwanted physical and psychological side effects and drug resistance caused by improper use, this study aims to determine the frequency, causes and factors related to Self-medication with antibiotics was performed in patients referred to health centers in Kerman in 2019.

Results: The results of the present study showed that the frequency of arbitrary use was 37.9 % and azithromycin, amoxicillin and coamoxyclav were the most common antibiotics, respectively, and respiratory infections were the most common cause of arbitrary use of antibiotics. It was self-assigned. In this study, the main causes of arbitrary use of antibiotics in the subjects were unwillingness to pay, long distance from the doctor's office and crowded doctors' offices, respectively. Also, arbitrary use of antibiotics in married and divorced people, as well as in people with government jobs whose jobs are related to the health care system, and people with higher education, especially those with education related to the health care system, significantly more than other people studied Was.

The results of the present study showed that the frequency of arbitrary consumption in the subjects was 39.4%. The results of this study showed that the most commonly used antibiotics were azithromycin, coamoxyclav, and amoxicillin, which were used for respiratory infections. The present study showed that the main reasons for the arbitrary use of antibiotics in the subjects were unwillingness to pay, long distance from the doctor's office and the crowded office. Also, arbitrary use of antibiotics in married and divorced people, as well as in people with government jobs whose jobs are related to the health care system, and people with higher education, especially those with education related to the health care system, significantly more than other people studied Was.

In summary, according to the results evident which looks like it is in fact the philosophy of self-medication more so that the characteristics of people receiving drug, associated with the representation of health problems and access to Health care is regular and factors outside the individual's will interfere with this practice. Therefore, in order to

Commented [M3]: کل چکیده انگلیسی نیاز به ویرایش دارد و ایرادات انگلیسی زیادی دارد. در ضمن بر اساس اصلاحات چکیده فارسی باید نگارش شود

Commented [M4]: ???

Commented [M5]: ???

6. Lv B, Zhou Z, Xu G, et al. Knowledge, attitudes and practices concerning self medication with antibiotics among university students in western China. *Tropical Medicine & International Health*. 2014;19(7):769-79.
7. Ibrahim NK, Alamoudi BM, Baamer WO, Al-Raddadi RM. Self-medication with analgesics among medical students and interns in King Abdulaziz University, Jeddah, Saudi Arabia. *Pakistan journal of medical sciences*. 2015;31(1):14.
8. Amani F, Mohammadi S, Shaker A, Shahbazzadegan S. Study of Arbitrary Drug Use among Students in Universities of Ardabil City in 2010. *Ardabil university of medical sciences*. 2011;11(3):201-7[in Persian].
9. Kharghani Moghadam SM, Shojaiezadeh D, Mahmoudi M, et al. Effect of education based on health belief model to prevent the arbitrary use of the drug in women referring to Health Centers sabzevar city. *Health Education supplement*. 2013;9(14):1876-88[in Persian].
10. M soleimani, F Motlagh Zinat , A Moghimbeigi, A Vahidinia, M.M.S Hazavehei, F Jalilian. Causes of Study of University Hamadan of Journal Scientific. *Visitors Pharmacies Province Hamadan among Medication-Self of Sciences Medical*. 2013;20: (2)
11. Tavakoli R. The survey of self medication in Tehran city [Dissertation]: university of Tehran Science Medicine 1992. [in Persian].
12. Pourreza A, Khabiri R, Arab M, Akbari Sari A, Rahimi A ,Toll A. Healthcare-seeking behavior in Tehran, Iran and factors affecting it. *Journal of School of Public Health and Institute of Public Health Research*. 2009;7(2):1-13. [Article in Persian]

13. Purreza A, khalafi A, Ghiasi A, Farrokh Mojahed F, Nurmohammadi M. To Identify Self-medication Practice among Medical Students of Tehran University of Medical Science. *Iranian Journal of Epidemiology* 2013; 8(4): 40-46. [in Persian].
14. Pavan J , Ashna S, Ashna S, Pandya P, Mitul R, Parma. Knowledge, Attitude and Practice of Self Medication among Under Graduate MBBS Students at Tertiary Care Teaching Hospital. *International Journal of Health Sciences and Research (IJHSR)*. 2015; 5(7): 192-197
15. Shamsi M, Tajik R, Mohammadbegee A. Effect of education based on Health Belief Model on selfmedication in mothers referring to health centers of Arak. *Arak Medical University Journal*. 2009;12(3):57-66[in Persian].
16. Keshari SS, Kesarwani Priyanka, Mili M. Prevalence and Pattern of Self-medication Practices in Rural Area of Barabanki. *Indian Journal of Clinical Practice*. 2014; 25(7): 636-9.
17. Sawalha AF. A descriptive study of self-medication practices among Palestinian medical and nonmedical university students. *Res Social Adm Pharm*. 2008;4(2):164-72.
18. Sahebi L, Seydi A, Amini S, Mousakhani M. Self-medication Status among referring patients to Tabriz Pharmacies. *Pharmaceutical Sciences*. 2009; 14(4): 174-81. [Persian]
19. Ghaneie R, Hemmati Maslakkp M, Baghi V. Self-Medication in Pregnant Women. *Journal of Research Development in Nursing & Midwifery*. 2013; 10(1): 92-8. [Persian]

20. Asefzadeh S, Anbarlouei M, Habibi S, Rezaei M. Self-medication among the in-patients of Qazvin teaching hospitals. J Qazvin Univ Med Sci. 2002; 5(4): 48-54 .[Persian]

21. Alumran A, Hou XY, Hurst C. Assessing the overuse of antibiotics in children in Saudi Arabia: validation of the Parental Perception on Antibiotics Scale (PAPA scale). Health Qual Life Outcomes. 2013;11 (2):39.

22. Pan H, Cui B, Zhang D, Farrar J, Law F, Ba-Thein W. Prior knowledge, older age, and higher allowance are risk factors for self-medication with antibiotics among university students in southern China. PLoS One. 2012;7(7):410-314

۲۳- Mehrdad M Askarian .Mohsen M Hosseingholizadeh Mahani .Mina M Danaei .Mohsen M Momeni .A Study of Antibiotics Self-Medication at Primary Health Care Centers in Shiraz, Southern Iran J Health Sci Surveillance Sys July 2013; ~~Vol~~1(5); ~~No~~1 1

Commented [M7]:

اعداد تمامی منابع به صورت انگلیسی نوشته شود.
نحوه رفرنس نویسی این منبع نیاز به اصلاح دارد.

۲۴-World Health Organization. WHO global strategy for containment of antimicrobial resistance. 2001.

۲۵-Amani F, Mohammadi S, Shaker A, Shahbazzadegan S. Study of arbitrary drug use among students in universities of Ardabil city in 2010. Journal of Ardabil University of Medical Sciences. 2011; 11(3): 201-7..

۲۶-Cunha BA. Pseudomonas aeruginosa: resistance and therapy. Seminars in respiratory infections 2002;~~5(4):14-~~

Commented [M8]: اصلاح شود

۲۷-File J, Thomas M. Judicious use of antibiotics to treat respiratory tract infections. Current opinion in infectious diseases. 2002; 15(2): 149-50.

۲۸-Grigoryan L, Haaijer-Ruskamp FM, Burgerhof JG, Mechtler R, Deschepper R, Tambic-Andrasevic A, et al. Self- medication with antimicrobial drugs in Europe. *Emerging infectious diseases*. 2006; 12(3): 452-459

۲۹-Kotwani A, Holloway K, Chaudhury R. Methodology for surveillance of antimicrobials use among out-patients in Delhi. *Indian J Med Res*. 2009; 129: 555-60

۳۰. Sarahroodi S, Arzi A, Sawalha A, Ashtarinezhad A. Antibiotics Self-Medication among Southern Iranian University Students. *International Journal of Pharmacology*. 2010; 6(1): 48-52.

۳۱. [M Hossein-H Heydargoy](#). The Effect of the Prevalence of Covid-19 on Arbitrary Use of Antibiotics; *Iranian Journal of Medical Microbiology* | ISSN2020;9(22):2345-4342

Commented [M9]: اصلاح شود

32. Soleimani Z, Momen-Heravi M, Esalatmanesh K. Self treatment of fever by antibiotic in febrile patients. *Zahedan Journal of Research in Medical Sciences*2012;13(8):40-3[in Persian]-

33-Ghanbari F, Mohammadi S, Shaker A, Shahbazzadegan S. Study of arbitrary drug use among students in universities of Ardabil city in 2010. *Journal of Ardabil University of Medical Sciences*. 2011; 11(3): 201-7

35-Abasaheed A, Vlcek J, Abuelkhair M, Kubena A. Self- medication with antibiotics by the community of Abu Dhabi Emirate, United Arab Emirates. *The Journal of Infection in Developing Countries*. 2009; 3(07): 491-7.

36-Grigoryan L, Haaijer-Ruskamp FM, Burgerhof JG, Mechtler R, Deschepper R, Tambic-Andrasevic A, et al. Self- medication with antimicrobial drugs in Europe. *Emerging infectious diseases*. 2006; 12(3): 452-459_

37Tavakooli R. Effect of important variables; economic, social and cultural on self-medication. Daneshvar Medicine. 2001;8(34):9-12.

.38N Ershadpour, H Zare Marzoni; R Ershadpour.A review of the causes of the prevalence of arbitrary drug use among the general public People of Iran. 2015;18, 60,

.39Mosleh A, Darbooy SH, Khoshnevis An-sari SH, Mohammadi M. [Drug prescription based on WHO indicators: Tehran Un-iversity of Medical Sciences facilities with pharmacy]. Tehran Uni Med J 2007;65:12-5. (Persian)

.40Moayeri A, Aminshokravi F, Tavafian S, Moayeri A.Assessing Related Factors on the Illicit Use of Medications in Abbas Abad City(mazandaran): A Cross Sectional Study;2014;5.(20)